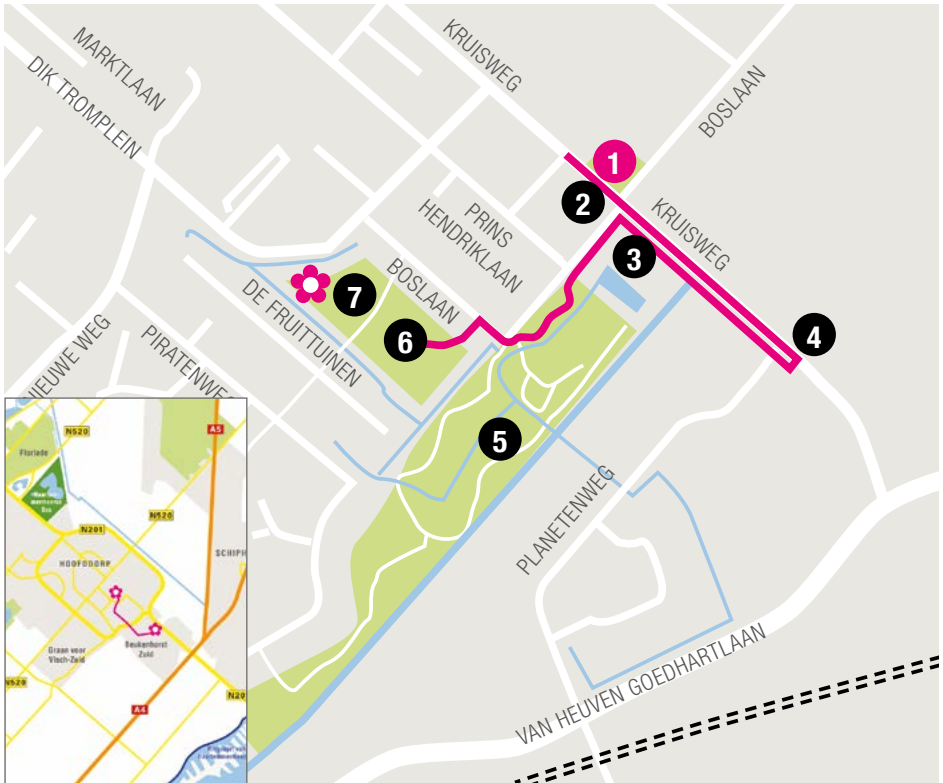

Ommetje Fruittuinen, Wandelbos en Orchideeën Hoofddorp

De wandeling is 3 à 4 kilometer

 Zie de orchideeënroute op pagina 8.

'Bomen om bij weg te dromen' is een serie fiets- en wandelroutes (evt. autoroute) langs bijzondere en monumentale bomen in de Haarlemmermeer

U wandelt, fietst of rijdt er met de auto vaak ongemerkt voorbij. Bomen die meestal al meer dan een eeuw figureren in de ontwikkeling van de Haarlemmermeer. Een aantal heeft de ontstaansgeschiedenis tot op heden meegemaakt en de oudste bomen - de essen bij de Eendenkooi in Vijfhuizen - hebben enkele eeuwen over het Haarlemmer Meer uitgekeken! Bomen die onze polder een groen gezicht geven, ons van zuurstof voorzien en van fijnstof verlossen. Velen zijn zo mooi en/of indrukwekkend, dat je er gemakkelijk bij wegdroomt. Er zijn veertien routes beschikbaar in ALLE delen van de Haarlemmermeer. Kijk voor een overzicht op www.stichtingmeergroen.nl

Deze wandeling in Hoofddorp brengt u naar het zuidelijke deel. U brengt een bezoek aan de historische Fruittuinen en het Wandelbos, het oudste bos in de Haarlemmermeer (1935). Wist u dat het Wandelbos een proefproject is geweest voor de aanleg van het Amsterdamse Bos? Dat u gratis fruit mag plukken in de Fruittuinen? En dat de Fruittuinen en het Wandelbos zijn aangelegd door circa 300 werklozen? Iets om even bij stil te staan tijdens deze wandeling langs een groot aantal monumentale bomen. In de orchideeëntijd (vooral juni - juli) loont het de moeite om de Orchideeënroute aan deze wandeling te koppelen. Verrassenderwijs loopt deze voor een belangrijk deel door een bedrijventerrein.

1 Het huis op Kruisweg 883a is de oude burgemeesterswoning. Aan de oprijlaan staan 26 lindes, paardenkastanjes, esdoorns en een zomerlinde (1.45m).

2 Hier tegenover - tussen de Emmalaan en de Boslaan - staat de dikste Italiaanse populier van de polder. Hij is ruim 4 meter in omvang en meer dan 30 meter hoog. De Italiaanse populier vormt een smalle zuilvorm die later aan de onderkant wat breder kan worden. De boom heeft steil opgaande takken waaraan driehoekige tot ruitvormige bladeren zitten. Hij wordt vaak toegepast in windsingels en andere landschappelijke beplanting.

3 Ook aan de Kruisweg, vlak bij de Bosweg, staat de dikste en oudste conifeer van de polder. Naar schatting 70 jaar oud en meer dan 3 meter in omvang. De naam 'conifeer' betekent kegeldrager. De zaden hebben de structuur van een kegelvrucht. Er bestaan wel 600 verschillende soorten. Het zijn naaldbomen. Er bestaan soorten waarvan het loof meer op bladeren lijkt dan op naalden zoals bij de boom aan de Kruisweg. De meeste coniferen zijn bladhoudend, maar er zijn ook enkele soorten die 's winters de naalden verliezen, zoals de lariks, de watercipres en de moerascipres.

4 Loop verder richting het station. Bij Kruisweg 835 staat een groot aantal grauwe abelen van meer dan twee meter omvang. De grauwe abeel is een natuurlijke kruising van de zilverpopulier (abeel) en de ratelpopulier.

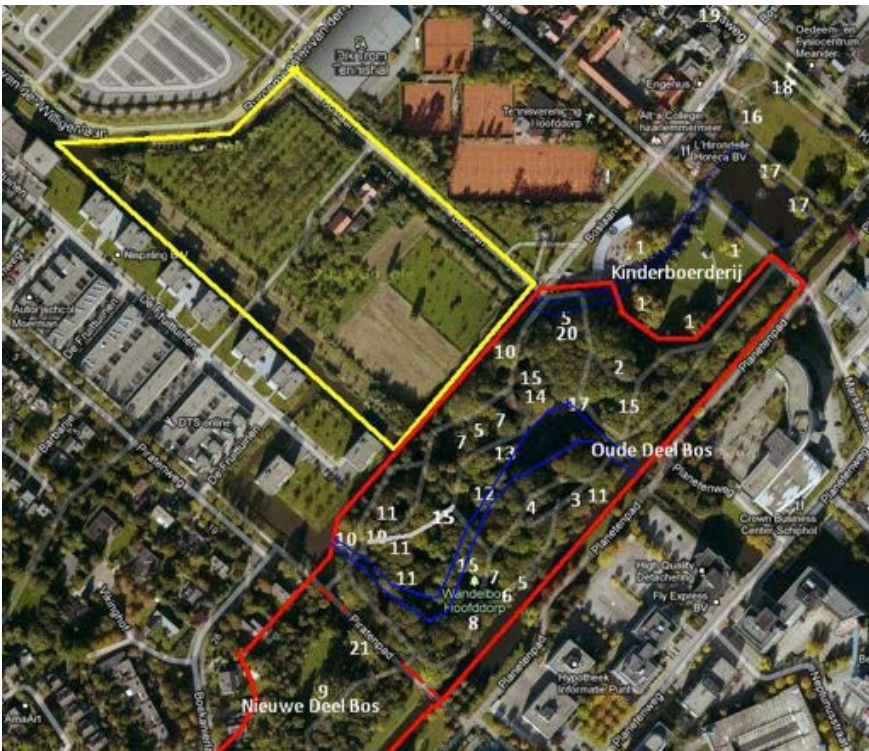

**Ga terug naar de kruising Kruisweg/
Boslaan. Ga linksaf de Boslaan in en
loop langs de kinderboerderij over het
bruggetje het Wandelbos in.**

5 Het Wandelbos (6,5 ha) is het oudste bos van de Haarlemmermeer. Het is rond 1935 aangelegd als werkverschaffingsproject. Met de ervaring van dit project werd later het veel grotere Amsterdamse Bos-project gestart. Het is ontworpen door architect en stedenbouwkundig ontwerper Wiegert Bruin. Het bos is deels gebouwd op een oude vuilstort. Ook zijn hoogovenslakken verwerkt in de heuvel en de paden. In de zeventiger jaren is er aan de andere kant van het Piratenpad een uitbreiding van nog drie ha gerealiseerd, het 'jonge' bos. Dit deel loopt door tot aan de Geniedijk.

Het Wandelbos is zo'n 80 jaar oud. Dat wil zeggen dat de oudste bomen die er op circa 20- jarige leeftijd zijn geplant als parkbomen, nu ongeveer 100 jaar oud zijn. Alle oorspronkelijke bomen van het oude deel zijn dus even oud, behalve de jongere bomen die uit zaad of als wortelopschot zijn opgekomen. In het nieuwe deel zijn de bomen 50- 60 jaar oud. Alleen een paar grauwe abelen en Canadese populieren zijn inmiddels van een monumentale omvang. We kunnen niet alle bomen van het oudere deel behandelen. Op het kaartje staan met nummers de locaties van een paar exemplaren van de meest monumentale soorten aangegeven.

We geven u nog een paar wetenswaardigheden over drie bijzondere soorten in het bos: de suikeresdoorn, de wintereik

Nr	Nederlandse naam	Opmerking
1	witte paardenkastanje	verschillende in het bos en op de kinderboerderij dikste: 3.35 meter
2	wintereik	achter het bankje op het hoogste punt van de heuvel; dikste van de polder: 2.2 meter
3	beuk	verschillende verspreid door het bos dikste: 2.9 meter
4	grove den	verschillende verspreid door het bos
5	esdoorn	verschillende verspreid door het bos dikste: 2.65 meter
6	zwarte els	veel langs de oevers
7	venijnboom/ taxus	langzaam groeiende struik, altijd groen dikste: 1.9 meter
8	hulst	langzaam groeiende struik, altijd groen, stekels aan blad
9	grauwe abeel	krusing tussen witte abeel en ratelpopulier dikte: 3.5 meter
10	plataan	veel verspreid door het bos, herkenbaar aan jaarlijks afschilverende schors dikste: 3.35 meter
11	Kaukasische vleugelhoot	7 exemplaren, met een bos van wortelopschot onder de bomen dikste: 3.3 meter
12	schietwilg	1 exemplaar bij vijver dikte: 5 meter omvang
13	moerascipres	2 exemplaren bij wilg bij de vijver, let op kleine kniewortels bij het water, bladverliezende conifeer dikste: 2.2 meter
14	winterlinde	zeer mooie boom bij de vijver met brede horizontale takken dikte: 2.6 meter
15	es	door het hele bos, hoog opgaande, monumentale bomen met gladde stammen dikste (middenin bos bij de brug): 3.1 meter
16	ruwe berk	berk met hangende takken (<i>Betula pendula</i>)
17	treurwilg	drie exemplaren, typische boom voor de waterkant. Komt als eerste in blad in het voorjaar en verliest het laatste zijn blad in de herfst.
18	Leylandi cipres	aan de Kruisweg dikste gevonden in polder: 3.2 meter (ca 70 jaar)
19	Italiaanse populier	aan de Kruisweg dikste en hoogste exemplaar in de polder: 4.2 meter (1920)
20	suikeresoorn	naast de gewone esdoorn bij ingang van de kinderboerderij. Heeft dieper ingesneden en puntiger blad. dikte: 2.65 meter
21	Canadese populier	rij langs het Piratenpad; 4 meter omtrek

en de moerascipres. De suikeresoorn staat in het bosplantsoen tussen de beide bruggen achter de kinderboerderij tussen de gewone esdoorns. Hij is 2.65 meter in omtrek en 100 jaar oud. Hij komt uit Amerika en heeft zijn blad aan de Canadese vlag geleend. Hij heet suikeresoorn omdat zijn sap gewonnen wordt voor de

bereiding van esdoornsirop. Die moet daar dan wel voor ingedampt worden. Zijn bladeren zijn fijner en dieper ingesneden dan de gewone esdoorn.

Als we het pad achter de kinderboerderij langs volgen tot op het hoogste punt is er een pleintje met een bank. Achter de bank staat de dikste wintereik van de

polder, 2.25 meter in omtrek. De wintereik maakt minder eikels dan de zomereik en is daarom vroeger veel minder aangeplant. Met de eikels werden namelijk varkens vetgemest. Het verschil in bladvorm tussen de winter- en zomereik is de lengte van de bladsteel. De bladsteel van de wintereik is lang (1 - 3 cm) en die van de zomereik kort (2 - 8 mm).

Volg bij de wintereik (pleintje met drie-sprong) het pad schuin rechts. Ga na 20 meter over een bruggetje weer rechts langs het water. Blijf 40 meter verder - bij weer een bruggetje over het water - staan. Daar ziet u aan het water een zeer dikke schietwilg (5m omtrek, 100 jaar) en 2 moerascipressen. Deze cipressen lijken op de watercipressen, maar komen niet uit China maar uit Amerika. Daar groeien ze bijvoorbeeld in de Everglades, waar ze jaarlijks lang en diep onder water staan. Daarvoor hebben ze een aanpassing ontwikkeld, de zogenaamde kniewortels. Dat zijn wortels die verticaal omhoog groeien tot boven het waterniveau. De cipres verankert zich hiermee en haalt er adem door. De bomen in het Wandelbos ontwikkelen geen grote luchtwortels, omdat ze niet nat genoeg staan. Bovendien maaien de gazonmaaiers beginnende knieworteltjes elk jaar af. Aan de waterkant zijn er gelukkig nog enkele te vinden.

De ecologische waarde van het bos neemt nog steeds toe. Naast de reigerkolonie die zich daar gevestigd heeft, lijken nu ook lepelaars hun intrek te nemen in lege reigersneden. Ook zijn er roestplaatsen (slaapplaatsen) van uilen. Het bos is sinds enkele jaren ook woonplaats van een aantal families boomklevers. Zij laten regelmatig hun roep door het bos schallen. Dit zijn de eerste boomklevers die in de polder voorkomen sinds 2011. De boomklevler is een indicatorsoort die alleen in oude

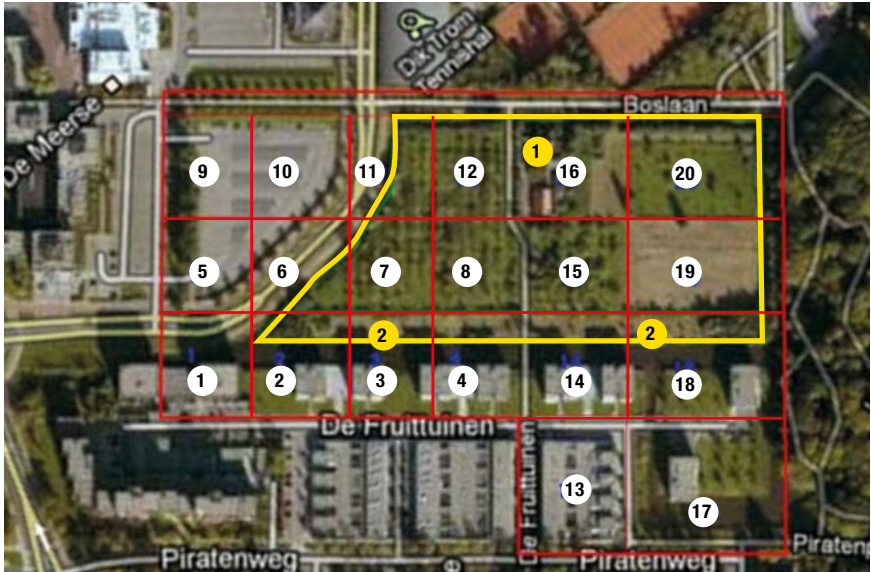
bossen met hoge bomen voorkomt. Het eerste paartje broedde in een nestkast van de Jeugd natuurclub van De Heimanshof. Andere tekenen van ecologische verrijking zijn de keverorchissen en - in de periode januari-mei - de stinsenondergroei (sneeuwkllokjes, aronskelken, daslook, armbloemig look, boshyacint, longkruid en donkere ooievaarsbek). Het beheer van het bos is sinds mei 2012 in handen van een vrijwilligersgroep van Stichting M.E.E.RGroen.

De volgende stop is de Fruittuinen. Verlaat het Wandelbos aan de ingang vlak bij de kinderboerderij. Ga na het bruggetje op de driesprong linksaf en u krijgt aan uw linkerhand de Fruittuinen.

6 De historische boomgaard Fruittuinen is het restant van een in 1936/1937 opgericht demonstratiebedrijf voor fruitteelt. Dit bedrijf had als doel om de mogelijkheden van fruitteelt in de Haarlemmermeer te onderzoeken.

De verwachting was dat arbeidsintensieve fruitteeltbedrijven een oplossing konden bieden voor de werkloosheid in de grote depressie van de jaren dertig. Het demonstratiebedrijf van 7 ha en het 3.5 ha grote en het oude deel van het naastgelegen Wandelbos werden aangelegd als werkgelegenheidsproject. Zowel de Fruittuinen als het Wandelbos zijn aangelegd door de Heidemij met behulp van circa 300 werklozen.

Zij kregen een weekloon van 2 gulden.... In het bedrijf werden appels, peren, pruimen, bessen en bramen beproefd. Het Wandelbos vormde de oostelijke windvang en verder was het bedrijf omringd door een haag van essen. De 7 ha was verdeeld in 20 vakken. Daarvan zijn er nu nog 7 over. Een deel ligt nu onder het parkeerterrein van De Meerse en het gemeentehuis.

Een ander deel ligt onder de woonwijk Fruittuinen, die rond het jaar 2000 is klaar gekomen.

Het onderzoek richtte zich vooral op het effect van grondbewerking (kale grond, stro mulching en een grasmat) op de productie van verschillende rassen. De bessen- en bramenteelt waren al snel door vorstschade mislukt. Ook een vak met pruimen was geen groot succes. De twee vakken met peren lagen op de plek waar nu de schapenweide van kinderboerderij de Boerenzwaluw en de aanliggende grasvlakte liggen. Vrijwel alle perenbomen zijn van ouderdom weggefallen. Dat geldt niet voor de appelboomgaard, die ook nu nog het grootste deel van de Fruittuinen uitmaakt. De teelt was vooral gericht op laagstamfruitbomen. Er is maar één vak overgebleven waar hoogstambomen zoals Goudreinettes, Bramley's Seedling, Manks Codlin en Jonathan-appels waren aangeplant. Het verschil tussen de hoogstam- en laagstambomen kan nu niet meer zo goed aan de hoogte van de bomen worden afgelezen. Maar wel aan de vorm.

De meeste oorspronkelijke laagstambomen hebben een vertakking van 2, 3 of 4 hoofdstammen op knie- tot heuphoogte. Van deze 'oude' jongens vallen er elk jaar wel een paar uit door storm of inrotten. Een bewonersgroep uit de woonwijk Fruittuinen pleegt regelmatig onderhoud aan de bomen en plant ook nieuwe, jonge bomen terug op opengevallen plekken. Welke rassen dat zijn, is niet bekend.

Op het kaartje hierboven is in rode lijnen aangegeven hoe het demonstratiebedrijf opgezet was, inclusief de nummering van de onderzoeksvakken van 1 tot 20. Met gele lijnen staat de huidige omvang aangegeven. Bij nummer 1 is het nog steeds bestaande bedrijfspand met woning te zien. Nummer 2 geeft de natuurstrook aan die door een aantal Fruittuinbewoners in samenwerking met De Heimanshof sinds 2000 wordt beheerd. De huidige boomgaard omvat de vakken 7, 8, 12, 15 en 16 en een klein deel van de vakken 6 en 11. Op vak 19 en 20 is geen boom meer over. Dit waren de perenvakken. Vak 15 omvat de midden- tot hoogstambomen Schone van

Boskoop (Goudreinette), Bramley's Seedling, Manks Codlin en Jonathan. In de vakken 6 - 8, 11 en 12 werden de laagstamvariëteiten in rijen aangeplant: Ellison's Orange, Schone van Boskoop (Goudreinette), James Grieve, Loxtons Superb, Cox Orange Pippin, Allington Pippin, Early Victoria, Yellow Transparent, Signe Tillish, Glorie van Holland en Wealthy. Van elke soort zijn er nog een paar overgebleven.

De eerste appeloogst komt eind juli van de Yellow Transparent en de laatste oogst in oktober van de Goudreinette (of Schone van Boskoop) en de Bramley's Seedling.

Liefhebbers van orchideeën kunnen de Orchideeënroute oppakken. Deze loopt door de Fruittuinen met als eindpunt de Wegalaan bij het bedrijventerrein Beukenhorst (zie kaartje rechts). Een folder over deze route is te downloaden via de website van de gemeente Haarlemmermeer.

7 Orchideeën bloeien vooral in juni en juli; sommige soorten komen nog later uit. In Beukenhorst Oost worden vooral rietorchis en bijenorchtis aangetroffen. In Beukenhorst West komen naast deze twee soorten, ook nog de moeraswespenorchis en de brede wespenorchis voor. Verder breidt de ratelaar en de klimop bremraap (geen orchideeën) zich goed uit. De bremrapen staan aan het einde van de gestippelde route. Orchideeën komen vooral voor in bermen langs schoon water. Het feit dat er in de gemeente 14 verschillende soorten orchideeën voorkomen, kan er op wijzen dat de ecologische omstandigheden voor de orchidee hier optimaal zijn. In Nederland zijn alle orchideeën beschermd en mogen dus niet beschadigd, geplukt of uitgegraven worden. Als er werk moet worden gedaan op locaties waar orchideeën groeien, is een ontheffing nodig of moet er volgens een gedragscode worden gewerkt.

Als u de Orchideeënroute niet wilt lopen, kunt u via de Boekanierlaan - Piratenweg - Burg. Van Stamplein en tussen de winkels door terug naar het startpunt, het Marktplein.

Colofon

Bomen om bij weg te dromen is een project van Stichting M.E.E.RGroen in samenwerking met De Heimanshof.

De routes zijn te downloaden via www.stichtingmeergroen.nl

Tekst: Franke van der Laan en Ans Röling.

Vormgeving: Member Since. Foto's: Ans Röling, Kees van der Veer.

JANUARI 2015

Mogelijk gemaakt door de provincie Noord-Holland.